

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Prima Scribendi Origine Et Vniversa Rei Literariæ Antiqvitate

Hugo, Hermann

Antverpiæ, 1617

Cap. XXXI. Varia scripturarum nomina. Acta seu Gesta. Sacra acta primùm
Clementis, deinde Fabiani iussi scripta. Acta Natalitiorum quæ?
Repagularia, Diurna acta. Accepti & Expensi tabulæ. Aduersaria ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71265](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71265)

Titulo XXI. De Fide instrum. Leg. XIX. Quæ Lex
 vtinã aduersus apocryphos scriptores seuerè fuis-
 set exercita; neque aliter libri alicui attributi fuis-
 sent, nisi auditis testibus, & concepto iuramento
 illo Iustiniano: non inuentus fuisset Leucius
 quispiam qui falsa Apostolorũ Acta conscriberet,
 sub nomine Matthiæ, Iacobi minoris, Petri &
 Ioannis; non eò processissent Hexocarides & Leo-
 nides philosophi, qui eadem extruserunt, nomine
 Apostoli Thomæ, vt scribit Innocentius epist. III.
 ad Exuperium: non fuissent eã audaciã Mani-
 chæi, & Priscillianistæ, & Ebionitæ, auctoris
 Augustino lib. De fide contra Manichæos cap. IV.
 Orosio epist. ad Augustinum de erroribus Priscil-
 lianistarum, Epiphan. hæ. xxx. non hodieque tot
 impuri infamesque libelli, bonorum subinde no-
 minibus ad fraudem personati volitarent: quo-
 rum ego auctoris nihil imprecor grauiusquã
 Valentis Imperatoris supplicium; hoc est, vt vel
 calami illis inter scribendum rumpantur, aut ob-
 rigescant brachia (quod Valenti tertium contigif-
 se narrat historiã, cum Basilium vellet scripto
 libello exturbare in exilium) aut certè vt ipsi,
 sanctã scelerum suorum pœnitundine ducti,
 optent, cum hæc scriberent, illud Neronianum:
Vitam nescissem literas!

CAPVT XXXI.

Varia scripturarum nomina.

ERIT hoc caput instar Campanici belluati
 tapetij varium & illusum; fortè eã gratiã et-
 iam iucundum, iis maximè qui nihil volunt
 M 5 char-

186 DE PRIMA SCRIBENDI ORIG.
chartariorum nominum ignorare. En syllabum
literarum ordine digestum.

Acta, sunt narrationes scriptæ rerum gestarum;
vnde & *Gesta* appellata. Plautus Truculento:

Quin accipias gesta tecum.

Duplicis sunt generis: *Sacra*, & *Ciuitia*. *Sacra* sunt
Martyrum *Acta*, quæ quòd à Notariis publicis,
in Prouinciis iussu Proconsulum adnotarentur,
dicta *Publica*, & *Proconsularia*, vt Baronius Car-
dinalis cap. 1. de Martyrolog. Rom. ex D. Au-
gustino; sicut *Præsidualia* à Præsidibus. Instituit ea
per septem Diaconos primùm conscribi S. Cle-
mens; mox D. Fabianus Pontifex per septem
item Subdiaconos: vt habet liber Pontificum
Damasi.

Ciuitia Acta fuère, in primis *Acta Iudicialia*, quo-
rum crebra mentio in Iure, & *ἑπιμνηματα* dicun-
tur à Theophilo §. ultimo, Institut. de Curat.
Deinde *Proconsularia*; de quibus Apuleius libro 1.
Floridorum: *Proconsul moderatâ voce rarenter & se-
dens loquitur, &c. Proconsulis autem tabella, sententia est;
quæ utcumque recitata est, ita Prouinciæ instrumento
refertur.*

Sunt & *Natalitiorum Acta*, sed obscurioris fa-
mæ: quam faciam auctoritatibus aliquot illu-
strem. Iuuenalis:

*Tollis enim, & titulis Actorum aspergere gaudes
Argumenta viri.* —

Seruius 11. Georgicôn: *In templo Saturni repone-
bantur Acta, quæ susceptis liberis faciebant parentes.* Huic
ritui respondent libri quos Parochi apud Catho-
licos singuli in templis suis asseruare solent; in-
scriptis baptizatorum nominibus & parentum.

Repa-

Repagularia Acta, sententiæ sunt Repagulariorum disceptatorum, hoc est, commissariorum, qui ad fores curiæ ius dicunt, inquit Budæus in Forensib. fol. 39.

Diurna Acta. Suetonius in Cæsare: Immo honore primus omnium instituit, vt tam Senatus quam populi diurna acta conficerentur. Tacitus lib. XIII. Diurnis vrbis Actis mandare.

Accepti & expensi tabula, diurnis hisce Actis eo erant similes, quòd quotidie item scriberentur. ita Aſconius: Moris erat vnumquemque domesticam rationem sibi totius vite suæ per dies singulos scribere, ex quâ appareret, quid quisque de redditibus suis, quid de arte, fœnore, lucròve seposuisset quoque die, & quid item sumptus damnive fecisset. Erant verò eo diffimiles, vt obseruat Iosephus Scaliger libro De chartâ contra Guilandinum, quòd in aduersâ parte scriberetur ratio expensi; in auersâ, ratio accepti; vnde vtramque paginam facere dicebatur, quando rationes accepti & expensi congruebant; siue cum aduersa pars quadrabat auersæ, quod item vocant paria facere, seu paritari: cui contrarium est, reliquari.

Aduersaria sunt chartæ, in quas leui manu ea conuicimus, quorum veremur obliuisci, donec seriò describantur. Aufonius vocat *Chartas liturias*. Fiebant enim ex chartâ deletitiâ, seu pagellis gypsatis, vt Scaliger contra Guilandinum: quæ deletili spongiâ tergebantur. De his Cicero pro Rosc. Comœd. *Quid est quòd negligenter scribantur Aduersaria? quid est quòd diligenter conficiamus tabulas? quâ de causâ? quia hæc sunt menstrua, illæ æterna; hæc sunt deiecta (vt Budæus, coniecta) illæ in ordinem confecta.* Dicta sunt Aduersaria, non quòd animum legent-

legentibus aduertant, vt putarunt nonnulli apud Corass. lib. i. Miscellan. Iuris, cap. xviii. sed quò aduersâ etiam in parte quasi per neglectum scriberentur. Veteribus enim mos fuit, scribendi res serias, vnâ tantùm in facie. vt ex illo Iuvenal. Sat. i. colligi potest:

Scriptus, & in tergo nondum finitus Orestes.

quem versum & morem refert Sidonius lib. vii. epist. ad Constantinum. vnde & ab eodem Poëta secundùm Cælij lectionem lib. xii. cap. xxi. vocantur *Transuersa*:

— *longi relegit transuersa diei.*

quò spectasse etiam Cicero videtur ad Attic. lib. v. *Venio ad transuersum illum epistola tua versiculum.* & Martialis lib. iv. Epigr. lxxxvii.

Inuersâ pueris arande chartâ.

& lib. viii. Epigr. lxvi.

Scribit in auersâ Picens epigrammata chartâ.

Denique Theodorus Hermopolites ad L. notionem De verb. signif. apud Cuiacium lib. viii. Obseruat. ca. xv. *Ἀποχὴ ὁ ἀποχρηστικὸν*, vocat apocham scriptam à tergo chirographi. Scripta enim è duabus partibus, Plinius lib. iiii. epist. v. ad Marcum, vt Cælius adnotauit lib. vii. cap. xxi. vocat Commentarios Opisthographos: quos valere etiam in testamentis scribit Vlpianus; de quo Alciatus lib. ii. Dispunction. cap. vltimo. Volateranus quoque lib. xxxiii. scribit in hanc sententiam: *Principes olim, sicut plerique hodie Reges, scribebant transuersâ chartâ. Primus autem Iulius Cæsar, teste Suetonio, epistolas in formam memorialis libelli redegit; cum prius Duces & Consules transuersâ tantùm scriberent chartâ.* Notarij autem Aduersaria sua vocant

ἄποχρηστικὸν

αὐτόγραφα, hoc est, schedas primas seu originales, quos Itali *Bastardellos* dicunt, vt Albericus scribit ad Legem contract. De fid. instrum. in Cod. Gal. li. verò *Minutas*, quia minutis literis scribuntur; quæ quando seriò perscribuntur, dicuntur in mundum redigi, hoc est, sine lituris cum auctoritate scribi, & vocantur *Instrumentum ingrossatum*, vt Petrus Gregorius Tolos. in Syntagm. lib. XLVIII. cap. XLII. & alij in Tit. Cod. De fid. instrum.

Adnotatio seu *Annotatio*. Significat subinde rescriptum, propriâ Principis manu subscriptum; subinde breuem scripturam priuatim sine testibus factam, quâ quis sibi debitorem adscribit, inquit Brissonius De signif. verb.

Album fuit multiplex: *Pontificium*, de quo Cicero II. de Oratore: *Res omnes singulorum annorum Pontifex Maximus referebat in Album.*

Prætorium. tabula in quam reorum nomina referebantur: quales duo illi libelli erant quos Protogenes Caligulæ seruus clàm circumferebat; alter nomine gladij, pugionis alter inscripti: vt Dio narrat lib. LIX. & Suetonius. vide Vlpianum libro I. ff. de Albo, & Sigon. Quamquam habebant & Prætores album, in quo edicta sua proponebant, vt præmonerent ciues, scirentque quòd ius dicturi essent Magistratus. de quo Corass. libro IV. Miscellan. Iuris cap. VI.

Album Decurionum. Tit. in D. De albo scrib. Vlpianus L. primâ D. De albo scrib. Vide Corassium loco citato.

Album Cytharædorum. Sueton. in Nerone, c. XXI.

Album Iudicum. apud eundem Suetonium, Tacitum, & alios.

Album

Album amicorum, vulgari Prouerbio iactatum.

Porro *Album* vocatur non solum tabula, verum etiam ipse paries dealbatus, in quo Iudicum omnium nomina scribebantur; ita contra Alciatum Turnebus Præfatione in Plinium, & Gregorius Tolofanus lib. XLVII. cap. XXI. ex Suidâ, qui ait: *Album* est etiam paries gypso illitus ad negotiorum politicorum descriptionem aptus. Ulpianus Leg. Si quis id quod. VI. De Iurisdom. P. distinguit item *Album* à chartâ & tabellâ. Græci nunc λεκώματα vocant, olim ἄλφον: vnde nostrum *Album*, inquit Festus; vel vt Sabini, *Alpum*; vnde Alpes, ob niuium albedinem. Lamprid. in Alexandro Seuero *Album Iudicum* vocat Pittacium ἀντιγραφικῶς, opinor, quia pittacium tabella nigra est, pice pro cerâ oblita ad inscribendum. *Nigrum* verò quod Iureconfulti vocant, & *Rubrum*; sunt Leges nigro seu atramento scriptæ, & earum tituli plerumque encauto rubricati.

Annales hoc differunt ab Historiâ, inquit Seruius, quòd Historia sit temporum quæ vidimus, vel videre potuimus; dicitur enim ab ἰσορεῖν, videre: *Annales* autem sunt eorum temporum quæ ætas nostra non nouit. quæ ferè habet Gellius libro V. cap. XVIII.

Antigraphæ, seu *Antigraphum*, est Rescriptum, quod Latini exemplum, barbari Copiam appellant. Hinc qui huiusmodi exempla asseruant, à Græcis ἀποδεικται ἢ ἀντιγραφεῖς, à Cicerone *custodes* dicti, Oratione contra Rullum.

Apocha est *Acceptilatio*; hoc est, scriptura quam creditor facit soluenti debitori. Iureconfulti vocant *Securitatem*, barbari *Quitanciam*.

Anta-

Antapocha, de debito cautio facta creditori à debitore in præstationibus annuis. Leg. Plures. De fid. Instrum.

Arrestum, scriptum propriè quo vel persona alicuius, vel bona, ne loco moueri possint, retinentur. Spiegelius & Budaus.

Authenticum, quod cum auctoritate scriptum est. *Authenticum* enim potestas est. Petrus Gregor. libro XLV III. cap. XIV. Authenticum Briffon. De signif. verb. quod vulgò dicimus Originale.

Auctionaria tabule. apud Cicer. in Catilin. *Meo beneficio tabule nouæ proferuntur, sed Auctionaria.* quæ ab eodem vocantur *libelli*, Orat. pro Quinctio: *Libellos Sext. Alphenus deiicit.* eos nempe quibus publicè affixis bona proscribentur, & in certum diem vendenda edicebantur.

Autographum, propriâ manu scriptum. Corass. Spiegelius, Briffonius, &c.

Breuis, Breue, & Breues nominantur libelli, quibus & nomina debitorum & priuata quæque negotia annotantur. Briffon. Lazius, Spiegel. *Breuis quidam inuentus asseueratur inter chartulas confiscati.* Leg. vlt. De conu. fisc. deb. lib. x. Cod. ita Lamprid. in Seuero: *Falsum breuem retulisset. Breue nominum conscripsit.* Vopisc. in Aurel. & Liuius libro IX. Decad. IV. *In breue coacta causse. Milites suos sic sciuit, vt in cubiculo haberet breues, &c.* Lamprid. in Alexand. *Sic Breuia Apostolica dicta, quòd olim imagine plumbeâ signarentur, nunc verò expediuntur sub sigillo breuiori.* Gregor. Tolos. lib. xv. cap. XLII.

Breuiarium totius Imperij, Suet. August. cap. ci. *Breuiarium* rationum Galbæ, cap. xii. *Breuiarium*

rium

rium omnis culturæ. Plinius lib. xviii. *Breuiaria rationes*, apud Scauolam, Leg. vlt. De pecul. legat. *Breuculus*, apud Spiegel. in Comment. Prudentij, quam vocem quoque Alciatus restituit in Rubr. Cod. De sent. *ex breuiculo* (non periculo) *recitandis*.

Bulla, scriptura est in membranâ, plumbo, auro, argento, vel ære funiculis pendente, iure insignita. Rebuffus 1. part. prax. benefic. Sunt enim *Bulle* Latinis res tumidæ, quales pueris de collo suspendi solent. vocantur autem *Plumbatores*, qui plumbeas hæc bullas membranâ appendunt. Vestrius Octavianus libro 1. Introductionis in R. Aul. act. cap. 111.

Chirographum, cautio est propriâ manu signatâ & scripta. vnde prouerbiû natû Ciceroni: *Agere tabellis obsignatis*, hoc est, ex fide chirographi.

Cautio autem generatim est omnis scriptura quæ seu ad liberandum seu ad obligandum datur pro chirographo. Briff. lib. 111. De verb. signif.

Commemoratorium, inuenitur apud Augustinum contra Crescon. lib. 111. cap. xxix. apud Optatum contra Parmen. lib. 1. pro *Inuentario* quæ censæ erant bona Ecclesiastica. Baron. Tom. 11.

Commentarius & Commentarium, in quo rerum capita tantùm ad iuuandam memoriam scribuntur. Budæus. ita *Diurni commentarij*, apud Suetonium in Augusto cap. lxiv. *Pontificum commentarij* apud Ciceronem De claris Oratoribus. Barbari *Registrum* vocant. Festus ait appellari solitos *Monitoria*. Symmachus *Monitoria*. Fuisse & *Commentarios* in quibus notabantur *nomina captiuorum* obseruat Hothomann. qui verò hos seruabat, dicebatur

batur Commentariensis L. iv. Cod. De custod. reor. vide præterea Budæum & Briffon. lib. iiii. De signif. verb.

Condicta erant eadem quæ programmata publicè fixa. ita vocata, inquit Festus, *quòd in commune dicta ac decreta sint*. Spartianus in Hadriano: *Laborabat vt condicta militaria diligenter agnosceret*.

Commonitorium legitur Leg. vnic. Cod. De suffrag. significat scripturam conuentionis apud Cassiodorum lib. vii. Variarum. Pro commentario ad memoriam iuuandam accipitur ab Augustino epist. cxxix. & clviii. à Vincentio item Lyrinensi lib. Contra profan. Nou.

Diarium (interpretamentum est Sempronij Acellionis, ait Gellius libro v. cap. xviii.) idem quod *ἡμερησίως*.

Digestum nomen primùm inuentum à Saluio Iuliano, qui Ius ciuile, cùm olim confusim traditum esset, tamquam in quamdam artem illud digessit. ita Alciatus Rubric. Cod. De edendo.

Diplomata sunt literæ patentes, vt nunc loquimur, ait Budæus in Pand. cuiusmodi sunt Bullæ Pontificum & Regum: ita dicta, quòd sint chartæ complicatæ & lino traictæ. Tales erant & Codicilli, Principum signis notati; quibus visis hipparchi vehicula & equos cursorios præstabant iis qui utebantur cursu publico. ita Lazius de Rep. Rom. & Bud. Annot. poster. in Pandect.

Edictum, vt Halicarnass. scribit lib. v. Romani appellabant *τὸ ἑδίκιον ἢ ἐδίκιον διαγγελίον*. nam vt scirent ciues quòd Ius de quaque re Magistratus dicturi essent, edicta proponebant. ita Briffon. lib. v. De signif. verb.

N

Elogium

Elogium subinde significat causam datæ vel negatæ hereditatis, testamento expressam. Exemplum datæ est apud Senecam I I. Controu. Reliquit heredem, & *elogium* adiecit; quia pudicam comperi. Negatæ, apud Ciceronem pro Cluent. *Elogium recitasti*, &c. *idcirco se exheredasse*, &c. apud Quinctilianum lib. VII. cap. IV. Si exheredatum pater à se filium *elogio fuerit testatus*, propterea quod is, &c. Subinde *Elogia* sumuntur pro notoriis, seu iudiciis criminum, quæ vulgus vocat *Informationes*. ita Tertullianus Apolog. cap. XLV. Tot à vobis nocentes, variis criminum *elogiis* recensentur. & Sueton. Calig. cap. XXVII. Nullius inspecto *elogio*. ad quæ verba Turnebus lib. XVII. cap. V. Multis nomen hoc suspecti sermonis est; in causâ est, quod extritâ vnâ literâ c, pro *Eclogio*, *Elogium* dici animaduerti: *Eclogium* autem ab *Ecloge* deducitur, hodieq; ἐκλογεῖον apud Suidam reperitur. Alij quasi *Ellogium* interpretantur, deriuantes ab ἐλλογον, quod titulus & testatio sit commemorans vitia & virtutes. vide ibidem Torrentium.

Ephemeris, Diarium seu Diurnum, vt Budeus legit illud Iuuenalis: — relegit transacta diurni. Gellius lib. V. cap. XVIII. Cùm non per annos, sed per dies singulos res gestæ scribuntur, ea historia Græco vocabulo ἐφημερίς dicitur, &c. Latine Diarium. vt supra. Propertius:

Fortè iacent duras inter Ephemeridas.

Eulogia erant breues chartulæ eorum qui dabant militibus stellaturam, hoc est, tesseram annuariam loco stipendij. Lazius lib. II. Repi. c. VI.

Fasti & *Fastus*, libri quibus festiuitatum dies, & earum causæ explicantur. à Græcis ἡμερολόγιον vocantur, vt Scaliger in Festo. De *Fastis* Christianorum

norum Tertullianus lib. De coronâ milit. *Habes tuos census, tuos fastos, nihil tibi cum gaudiis sæculi.* Hosce primus scripsit non Eusebius Cæsariensis, vt contra Bed. Walfrid. & Molanum docet Cæsar Baronius Prolegom. Martyrologij sui cap. VIII. sed ignotus quispiam ante tempora D. Gregorij Magni. Romanorum Fastos elegantissimè complexus est Ouidius libris tribus: Ecclesiasticos autem toridem quidam Nouidius, sed omnino ingratiis & auersis Musis, vt memini olim arguto carmine lusisse Bernardum Bauhusium, quod nondum adspexit lucem. *Consulares Fastos* doctissimè scripserunt Michaël Beuterus Gallus, Onuphrius Panuinus, & Stephan. Pighius. olim Verrius, qui eos prope statutam suam fecit incidi; vt Sueton. lib. De claris Grammaticis.

Imbreuiatura apud Bald. ad Rubr. De fid. instrum. & Albericum ad Leg. Contract. De fid. instrum. idem est quod *ἰσχυρολογίον*.

Indigitamenta, *ἰεργικὰ βιβλία*. Gloss. nam quod in Festo legitur aliter, ex Paulo Diac. est, ait Scaliger.

Instrumentum, omne scriptum quod ad instruendam causam pertinet. Spiegelius & Briffonius, & Petrus Gregor. in Syntagm.

Inuentarium, seu *Repertorium*. Leguntur in Leg. Tutor. De adm. tut. P.

Kalendarium, liber pecuniæ fœnebris. solebant enim in Kalendas fœnerari. Martial. lib. VIII.

Centum explicentur pagina Kalendarum.

Seneca in epistol. *Diuitem illum putas, quia magnus ei Kalendarij liber voluitur.* Ouid. II. de Rem. Am.

Qui puteal, Ianumq; timent, celeresq; Kalendas,

Torqueat hunc eris mutua summa sui.

Libelli sunt, quos vulgus vocat *Requestas*, seu *Libellos supplices*. varia autem libellorum genera alia quærenda apud Iureconsultos.

Laterculum, liber erat continens totam officiorum ac dignitatum administrationumque civilium ac militarium rationem, inquit Briffonius lib. x. Βιβλίον ἐπιμαρτυρον τῶ ἀειδωῶ παρόντες, inquit Appianus. *Maius laterculum* apud Principem, *minus* apud *Quæstorem* erat. Sic verò dicitur, quòd in eo lateant arcana; vt Lazius de Repub. Vide de eodem Notas Casauboni ad historiam Augustam.

Mandata libera, erant chartæ signatæ, quibus vires alicui mandabantur rerum cum auctoritate gerendarum. Livijs lib. viii. Decad. i v. *Legati ab Aetolis, cum mandatis liberis ad Consulem venerunt.*

Matrices & Matricule, quarum mentio in poster. lib. Cod., libelli in quibus nomina militum, & eorum qui fisco pendunt. Rhenanus in Notis Tertulliani.

Notitia, libellus in quo descriptio status, & totius administrationis vocatur ab Imperatoribus iunioribus, inquit Briffonius.

Notorium, pro indicio criminis sumit Lex vi. §. Nuntiatores. ff. ad S. C. Turpil. Leg. vii. Cod. De accus. Augustinus epist. clx. ad Aprignium vocat *Notariam*. quemadmodum & Apuleius libro vii. de Asin. & Trebell. in Claudio, quamquam Baronius Tom. ii. obseruat ab Augustino epistolâ cl. ad Marcellinum non *Notariam*, sed *Notoriam* dici.

Pandectæ, Comprehensorius liber, quasi omnia continens, inquit Spiegel. vnde Iustinianus Digestū vocat *Pandectas*, quòd in eo omnes ferè Leges.

Poliptici,

Poliptici, non sunt chirographa vel apochæ (vt malè Alciatus) inquit Cuiacius lib. iv. Obseruat. cap. xxvii. sed rationes publicæ, vt constat ex Veget. lib. xi. & Cassiod. lib. v. Variar.

Programma edictale apud Cassiodorum lib. i. in epist. Theodorici ad Pop. Rom. item libro ii. epist. ad Senat. Rom. Libro autem v. epist. ii. ad Stabul. vocat *Titulum*. pro eo quod nos dicimus *Edictum valuis affixum*.

Rationarium, ait Cælius lib. xii. cap. xxi. inuenias pro libro in quo vel contractuum vel gestarum rerum rationes comprehenduntur. vnde *Rationarius apparitor*, Marcellino; *Ratiocinator*, Columellæ, qui præest rationibus: *Rationales* vocantur Lampridio. *Rationarium imperij* Suetonius nominat Augusti cap. xxviii. *Rationes imperij*, in Caligul. cap. xvi. *Rationes libitina*, in quas peste mortui referebantur, in Nerone. quas Scaliger in Eusebij Notis vocat *Ephemeridem libitinariam*.

Rescriptum, ait Spiegelius, videtur significare id genus quo Imperatores aut Pontifices summi consulentibus eos respondent. cuiusmodi sunt, quas vocant *Literas decretales*. idem ferè Briffon.

Sacralitera sunt, quæ & Codicilli dicebantur; & inclinante Imperio, *Indictiones*; nunc verò *Litera credentia*. meminit earum Symmachus lib. ii. Epistolar. Sidonius epistolâ ad Papiamillam vocat *Codicillos*: Cassiodorus lib. v. in epist. Theodorici ad Cyprianum, *Indictiones*.

Schedæ & *Schedia*, tabellæ quibus supputatores vtuntur ad scribendos numeros; vt mox deletili spongiâ detergi possint.

Signatura; Scriptum summi Pontificis papyraceum,

ceum, sine sigillo. hoc enim differt à Bullâ quæ membranacea: Pet. Gregorius lib. xvii. cap. xv. & à Diplomate, quod in chartâ signatum. ibidem.

Summarium. Auctor est Seneca in Epistolis antea vocatum fuisse *Breuiarium*.

Syngrapha Latinè sonat *Conscriptionem*, quòd vtriusque manu conscripta vtrisque partibus tradi solet. ita Spiegelius. Freisius verò in Verrin. i. *Syngrapha*, inquit, *tabella est in quâ perscribitur pactio, vtriusque paciscentis manu obsignata.* *Syngraphæ* autem tantum in Græciâ fiebant; nam Romæ pactiones huiusmodi referebantur in Cod. accepti & expensi. Hoc porrò discrimen est inter *Syngraphas* & *Chirographum*, ait Asconius Verrin. iii. quòd in *Chirographis* tantum quæ gesta sunt, scribi soleant, in *Syngraphis* etiam contra fidem veritatis pactio venit, & non numerata pecunia, aut non integrè numerata pro temporariâ voluntate hominum scribi solent, more institutoque Græcorum. Malè igitur Spiegelius & Alexand. Neapolitanus cum Budæo faciunt *syngrapham* vno ex latere scriptam; vt benè Tiraquellus. qui addit *syngraphas* tantæ fuisse auctoritatis, vt eas abnegare, summæ haberetur perfidiæ. Inde tamen natum illud in falsarios dictum apud Suidam: *Non est idem scriptura & Leucippus.*

Συνδέματα ἐπιστολιμαία, ait Budæus in Comment. esse notas quasdam epistolares, indices & commendatrices eorum qui eas reddebant: item diplomata quæ iis dabantur, qui cursu publico utebantur.

Tituli, programmata, vt suprâ ex Cassiodoro: dicti non à tutando, vt Varro; sed ὡς τὸ τίλει καὶ τὴν

τὸ πῦλον, inquit Scaliger lib. 1. Poëtic. cap. ix. & lib. 111. cap. vltimo. differt ab Elencho, quòd hic non sit vnus titulus, sed multi.

Translatitia edicta sunt, quæ Prætores ex aliorum edictis vel integra, vel partem transferebant in sua edicta noua. Afconius Verrin. 1.

CAPVT XXXII.

De Scribis, & variis eorum generibus.

SCRIBÆ nunc dicuntur, ait Festus, *Librarij, qui rationes publicas scribunt in tabulis*. Eorum munus vocatur *Scribatus*. Leg. Si adscribat. C. De appellat. Exercitium, *facere scriptum*. Liuius lib. ix. & Gellius lib. vi. cap. ix. *Ordo*, olim vilis apud Græcos iuxtà ac Romanos, inquit in Syntag. Petrus Tolofanus lib. xlvii. cap. xli. & *Mercenarius*, vt appellat eum Æmilius Probus in Vitâ Eumenis; sed mox cœpit honestus haberi, vt liquet ex Cicer. Verrin. v. & Iustinian. Nouel. xv. & lxxxi. Tandem etiam adeò excreuit, vt fuerit in decurias descriptus; teste Sigonio libro 11. De iure Roman. cap. 1x. A variis autem Magistratibus quibus apparebant, vocati *Quæstorij*, *Prætorij*, *Ædilitij*; imò & à rationibus suis, *Ærarij*, *Portorij*, *Nauales*, aiunt Franciscus Polletus libro v. De foro Roman. cap. xii. & Turnebus lib. xxx. cap. xxiv.

Scribæ verò Hebræorum, vt passim vertunt Interpretes nostri, non fuere propriè Scribæ, sed Lectores & Doctores Legis, vt clarè demonstrant Serrarius noster & Sigonius in Repub. Hebræorum. Fuere autem præterea multa Scribarum